

Poročilo o sklepih panelov v Kopru, Ljubljani in Lendavi

1. Panel v Kopru, 24. septembra 2019, na Znanstveno-raziskovalnem središču, Garibaldijeva 1 / Via Garibaldi 1, 6000 Koper - Capodistria.

Panela so se udeležili: dr. Božidar Opara, predsednik Strokovnega sveta za splošno izobraževanje, Andreja Duhovnik Antoni, svetovalka ZRSZŠ za slovenske šole v zamejstvu, Martina Saražin Mohorčič, pomočnica ravnateljice OŠ Koper, Bruno Petrič, ravnatelj Gimnazije Koper in raziskovalci: dr. Milan Bufon, dr. Lucija Čok, dr. Barbara Riman, dr. Maja Zadel, mag. Zorana Medarič, Kristjan Nemac in dr. Blaž Lenarčič. Urška Kumar, vabljenka iz OŠ D. Bajca Vipava, je dostavila gradivo.

Lucija Čok je na kratko predstavila potek projekta in povzela rezultate raziskovalnega dela, ki so jih prisotni raziskovalci dopolnjevali za predmetne vsebine (Riman, Bufon, Lenarčič) in predstavili analize anket in intervjujev (Zadel in Medarič). Po predstavitvi se je razvila plodna, zanimiva in koristna diskusija. Zaključki te diskusije so sestavni del zaključnega poročila o dosežkih raziskovalnega projekta (Priloga 8).

O **postopkih nastajanja učnih načrtov** so prisotni strokovnjaki (Opara, Duhovnik Antoni in oba predstavnika šol) ugotavljali, kako težko jim je slediti. Koncipirani so v predmetnih delovnih skupinah, ki jih koordinira ZRSZŠ, nato so v javni obravnavi, šele po predhodni obravnavi v komisijah sveta jih potrjujejo strokovni sveti. Vendar je marsikdaj ta postopek zamegljen, kar dokazuje tudi polemika ob uvajanju prenovljenega UN za slovenščino v OŠ letos. Zato je kljub pomembnosti tematike v njih lahko prezreti pomanjkljivosti (Opara). UN so vodilo učiteljem pri pripravi lastnih LDN, ti pa niso prepis vsebin iz učbenikov, saj učbenike, če niso dovolj dobri lahko učitelj opusti (Saražin Mohorčič). Pogosto se zgodi, da starši, ki spremljajo del svojih otrok po učbenikih, tega ne vedo (Petrič). Strokovni svet sicer potrjuje UN, vendar pričakuje, da njihovo implementacijo in posodabljanje uvajajo smernice k UN (Opara in Duhovnik Antoni).

Da je **informacij o zamejstvu v novih učbenikih** manj, ali so le površno in obrobno predstavljene (raziskovalci) je več razlogov. Starejša generacija piscev učbenikov je bila v času in dogajanju bližje, aktualna družbeno-politična situacija (na primer odnosi s Hrvaško, Italijo) pogojujejo odnos matične domovine do dogajanj, tudi Slovencev zunaj matice. Pomembno je strokovni in laični javnosti predstaviti realna dejstva, kajti šola je del družbenega konteksta (Opara). Še posebej to velja za Slovence v zamejstvu, ki so posebni in nepovezljivi. **Veliko je dobre prakse** (Petrič, Saražin Mohorčič, gradivo OŠ Vipava), tudi vodenega in koordiniranega povezovanja (Duhovnik Antoni), ki lahko pomanjkljivosti samega pouka nadgrajujejo, bogatijo, kot na primer: ekskurzije med šolami, povezovanje bralne značke z literarnim ustvarjanjem, obisk gledališča v Trstu, izmenjave učiteljev in učencev, medpredmetno izvajanje vsebin z izmenjavami, uvajanje novih praks z IKT, Interreg projekti in druge razvojne naloge (Duhovnik Antoni, Saražin Mohorčič, Petrič).

Učitelj je temeljni dejavnik pri odločanju o tem, katere vsebine bo izpostavljal kot pomembne in kako jih bo predstavil v razredu. Za zamejsko tematiko je še nujno in posebno pomembno **usposabljanje učiteljev** ter izmenjava dobrih praks med njimi za kakovostno delo v razredu (raziskovalci).

Priloga 8

Poseben problem je **financiranje dejavnosti**, ki omogočajo medinstitucionalno povezovanje in združevanje učencev in učiteljev obmejnega prostora. Sredstva so tudi znotraj dejavnosti tako Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu kot v Oddelku za mednarodno sodelovanje na MIZŠ (Duhovnik Antoni).

Temeljni zaključek panela med drugim je tudi priporočilo, da se **rezultati teh in podobnih raziskav** obelodanijo, o njih seznanijo strokovno javnost na ustrezen način in upoštevajo pri nastajanju tako učnih načrtov kot smernic za njihovo uresničevanje (Opara). Raziskovalci vse pre pogosto opažajo, da so rezultati raziskovalnega dela prezrti.

2. Panel v Ljubljani, 27. septembra 2019, na Inštitutu za narodnostna vprašanja, Erjavčeva cesta 26, 1000 Ljubljana.

Slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah spadajo v skupni imaginarij slovenske zgodovine in družbe. Slovenske manjšine so v Republiki Sloveniji ustavna kategorija, država se zavezuje v Ustavi RS, Zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (ZORSSZNM), številnih drugih zakonih, resolucijah in predpisih, da bo pospeševala povezovanje in razvijanje vsakršnih odnosov RS in Slovencev v zamejstvu. Zaradi specifičnega razvoja slovenskega naroda in zgodovine, ki je pustila po letu 1920 precejšen del narodnega telesa izven RS, je potrebno z mehкими vsebinami »vzgajati« in vrniti zavest, da se slovensku kulturni prostor ne konča na slovenskih državnih mejah, temveč da sega na slovensko etnično ozemlje izven RS. Z zapisanim so se strinjali vsi prisotni.

Panela so se udeležili: Vojko Kunaver, svetovalec za zgodovino na OE Ljubljana ZRSŠ, Borut Stojilković, svetovalec za geografijo na OE Ljubljana ZRSŠ, Robert Kojc, USZS, in raziskovalci: dr. Milan Bufon, dr. Lucija Čok, dr. Barbara Riman, dr. Danijel Grafenauer, dr. Blaž Lenarčič, dr. Maja Mezgec. Ostali prisotni: dr. Mojca Medvešek, dr. Katalin Munda Hirnök.

Lucija Čok je na kratko predstavila potek projekta in povzela rezultate raziskovalnega dela, ki so jih prisotni raziskovalci dopolnjevali za predmetne vsebine (Riman, Bufon, Lenarčič, Grafenauer, Mezgec) in predstavili analize anket in intervjujev (Lenarčič). Po predstavitvi se je razvila plodna, zanimiva in koristna diskusija. Zaključki te diskusije so sestavni del zaključnega poročila o dosežkih raziskovalnega projekta (Priloga 8).

Predstavniki USZS je pozdravil iniciativo in izsledke projekta. Poudaril je pomen strokovnega dialoga ter pomembnost tematike, ki je bila obravnavana v sklopu projekta. Apeliral je, da naj se izsledki projekta posredujejo odločevalcem (ravnateljem), ki usmerjajo ekskurzije. Predlagal je izdelavo vzorca učnega lista, ki bi bila osnova za učitelje, svetoval je povezovanje šol v RS s predstavniki slovenskih skupnosti v zamejstvu, predvsem na poudarku kulturne ponudbe, ki jih le-te imajo.

Borut Stojilković, svetovalec za geografijo ZRSŠ se strinja z ugotovitvami projekta in poudarja, da je osnovni problem majhno število ur v UN, ugotavlja pa, da so zamejske teme vključene med cilje in standarde UN. Podal je konkretne predloge, da se izboljša stanje na terenu in sicer:

- ekskurzija preko ČŠOD,
- konkretni predlogi za predmet geografije se naj pošljejo na ZRSŠ,
- kontaktira se naj urednike učbenikov,

Priloga 8

- v sodelovanju z ZRSŠ predlaga organizacijo dodatnega izobraževanja/delavnic v sklopu srečanj aktivov geografov,
- povabil je raziskovalce, da objavijo določene izsledke v revijah Geografija v šoli, Zgodovina v šoli in Slovenščina v šoli; predlaga tematsko številko in tekmovanje na zamejsko tematiko za učence/dijake.

Vojko Kunaver, svetovalec ZRSŠ za zgodovino, se strinja z ugotovitvami predhodnika in izsledki projekta. Predlaga tesnejše sodelovanje raziskovalcev z ZRSŠ, potrebo po seznanitvi avtorjev učbenikov z rezultati projekta in organizacijo dodatnega izobraževanja učiteljev/seminarji s tematiko.

Lucija Čok je predlagala izdelavo krajših priporočil o Slovencih v zamejstvu in po svetu za učitelje v OŠ in SŠ, ki bi bila del učnega načrta.

Prisotni so se strinjali, da obstaja veliko dobre prakse, ki je odvisna od senzibiliziranosti in afinitete posameznikov, učiteljev in drugih strokovnih delavcev do naslovne tematike, ni pa izdelanega systemskega pristopa k zaokroževanju vedenja šolske in dijaške populacije o zamejstvu.

Temeljni zaključek panela med drugim je tudi priporočilo, da se **rezultati teh in podobnih raziskav** obelodanijo, o njih seznanijo strokovno javnost na ustrezen način in upoštevajo pri nastajanju tako učnih načrtov kot smernic za njihovo uresničevanje. Raziskovalci vse prepogosto opažajo, da so rezultati raziskovalnega dela prezrti.

3. Panel v Lendavi, 30. septembra 2019, v sejni dvorani Občine Lendava – Lendava Község, Glavna ulica 20- Fő utca 20, 9220 Lendava – Lendava

Panela so se udeležili: Irena Kumer, predstojnica OE Murska Sobota ZRSŠ, mag. Valerija Perger, svetovalka za dvojezično šolstvo v Porabju, dr. László Göncz, nekdanji poslanec madžarske narodne skupnosti v državnem zboru RS in raziskovalec madžarsko-slovenskega obmejnega območja in dr. Attila Kovács, raziskovalec na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani, ki se ukvarja z raziskovanjem etnične pestrosti v Prekmurju, Porabju in v širšem prostoru. Prisotni so bili raziskovalci: dr. Lucija Čok, dr. Milan Bufon in dr. Danijel Grafenauer.

Lucija Čok je predstavila potek projekta in povzela rezultate raziskovalnega dela, ki sta jih prisotna raziskovalca dopolnjevala za predmetne vsebine in področja (Bufon, Grafenauer) in predstavila analize anket in intervjujev (Čok). Po predstavitvi se je razvila plodna, zanimiva in koristna diskusija. Zaključki te diskusije so sestavni del zaključnega poročila o dosežkih raziskovalnega projekta (Priloga 8).

László Göncz je v razpravi pozdravil izvajanje tovrstnih raziskav in njihov pomen pri sprejemanju državnih politik na tem področju. Poudaril je pomen doživetja manjšinskega stvarstva za šolarje in dijake, opozoril na digitalizacijo informacij o manjšinah ter izpostavil nujno potrebo po večji vključitvi zamejskih vsebin v UN v slovenskih OŠ in SŠ. Še posebej za majhen slovenski narod bi bilo to nujno potrebno in strateška usmeritev šolskega sistema v RS.

Irena Kumer je povabila raziskovalce, da strnejo izsledke projekta in jih pošljejo na ZRSŠ v obliki didaktičnih priporočil, ki bi jih zavodi lahko vključili v procese posodobitev UN pri različnih predmetih.

Priloga 8

Kot didaktično priporočilo je izpostavila ekskurzije. Poudarila je pomen osebne zavzetosti in senzibiliziranosti učiteljev in profesorjev do zamejskih tematik, naštela nekaj dobrih praks in predlagala pripravo širšega posveta na to temo, kjer bi bila lahko vključeni tudi učitelji.

Valerija Perger je poudarila pomen visokošolskega izobraževanja bodočih učiteljev in profesorjev, zastopanosti zamejskih tematik na fakultetah v Sloveniji, izpostavila pomen ekskurzija npr. v Porabje (okoli 30 šol letno iz Slovenije), prav tako ekskurzije in izlete otrok iz Porabja v Slovenijo. Naštela je nekaj pobud iz preteklosti (2006, 2008, itd.) o večji vključenosti zamejskih tematik v splošni imaginarij slovenske družbe, ki pa se žal niso uresničile.

Attila Kovács je izpostavil pomen zamejske tematike na fakultetah v RS ter poudaril pomembnost raziskovanja zamejskih tematik za RS.

V razpravi je bilo poudarjen splošni konsenz prisotnih, da je potrebno zamejske tematike bolj vključevati v UN slovenskih osnovnih in srednjih šol v RS, da je potrebno izvajati potencirano promocijo zamejskih tem. Temeljni zaključek panela v Lendavi je bil podoben zaključkom v Kopru in Ljubljani in je šel v smeri priporočila, da se **rezultati teh in podobnih raziskav** obelodanijo, o njih seznanijo strokovno javnost na ustrezen način in upoštevajo pri nastajanju tako učnih načrtov kot smernic za njihovo uresničevanje. Raziskovalci vse prepogosto opažajo, da so rezultati raziskovalnega dela prezrti.